

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 8/1999 vp

Hallituksen esitys laeiksi julkisen arvonannon osoituksista ja tasavallan presidentin kanslias- ta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä marraskuuta 1999 lähettänyt perustuslakivaliokuntaan valmistele-
vasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi
julkisen arvonannon osoituksista ja tasavallan
presidentin kansliasta annetun lain muuttamisesta
(HE 146/1999 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- alivaltiosihteeri Nils Wirtanen, valtioneuvoston kanslia
- lainsäädäntöneuvos Sami Manninen, oikeusministeriö
- tasavallan presidentin neuvonantaja Martti Manninen.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki julkisista arvonannon osoituksista. Esitys perustuu 1.3.2000 voimaan tulevaan Suomen perustuslakiin, jonka mukaan tasavallan presidentin asetuksenantovaltaa tulee aina perustua lakiin eikä hänellä enää ole yleistä asetuksenantovaltaa. Ehdotettuun lakiin otetaan valtuudet kunnia- ja ansiomerkkejä sekä eräitä arvonimiä koskevien tasavallan presidentin asetusten antamiseen. Laissa ovat lisäksi säännökset tasavallan presi-

dentin julkisiin arvonannonosoituksiin liittyvää päätöksentekomenettelyä.

Ehdotus tasavallan presidentin kansliasta annetun lain muuttamisesta aiheutuu tasavallan presidentin asetuksenantovaltaa ja päätöksentekoa koskevista perustuslain säännöksistä.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan samanaikaisesti perustuslain kanssa 1.3.2000.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esi-

tykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

1. lakiehdotuksen 1 §:n pääasiallinen tarkoitus on, että lainsäädännössä tunnustetaan Suomen nykyisten ritarikuntien erikoinen ja poik-

keuksellinen asema tasavallan presidentin välittömässä yhteydessä olevina yhteisinä. Kunniamerkkiritarikunnat, joita eurooppalaiset hallitsijat alkoivat 1600-luvun lopulta lähtien perustaa, on ollut tapana järjestää valtion päämiehen välittömään yhteyteen, eivätkä ne kuulu valtion tavanomaiseen hallintoon. Ne on tyypillisesti perustettu valtion päämiehen toimin ja hän on myös valtiollisen asemansa perusteella ollut ritarikunnan suurmestari.

Kunniamerkkiritarikunta on eräänlainen julkisoikeudellinen yhdistys, jonka puheenjohtajana on valtion päämies. Tällainen yhdistysrinnastus ei kuitenkaan ole ongelmaton, koska ritarikunta on perustettu valtion päämiehen toimin ja hän on myös ritarikunnan suurmestari; ritarikunnan jäseniä yhdistää yleensä vain se, että heille on myönnetty ritarikunnan ritarimerkki.

Suomessa tasavallan presidentti on kaikkien kolmen ritarikunnan suurmestari. Suurmestari päättää kunniamerkkiritarikunnan asioista tässä ominaisuudessa eikä valtion päämiehenä. Tässä mielessä esimerkiksi ritarikunnan kunniamerkin myöntäminen ei ole valtion, vaan ritarikunnan päätös. Ehdotettu valtuussäännös kattaa ritarikuntien järjestysmuodon ja säännöt siten, että tasavallan presidentin asetuksella voidaan poikkeuksellisesti antaa säännöksiä myös presidentin asemasta ja tehtävistä ritarikunnan suurmestarina sekä suurmestarin päätöksenteosta. Tällainen sääntely on perustuslain 57 ja 58 §:n näkökulmasta perusteltavissa vain kunniamerkkiritarikuntien historiallisilla erityispiirteillä.

2. lakiehdotuksen 4 § koskee perustuslain 58 §:n 5 momentissa tarkoitettua sääntelyä siitä, millä tavoin presidentti päättää tasavallan presidentin kanslian asioista. Valiokunta on kiinnittänyt ehdotuksesta huomiota siihen, että sen mukaan presidentti päättää asetuksena annettavan tasavallan presidentin kanslian kansliasäännön antamisesta valtioneuvostossa ilman valtioneuvoston ratkaisuehdotusta. Uuden perustuslain esitöistä (ks. HE 1/1998 vp, s. 109/II) ei saa tu-

kea sille, että kansliasääntö annettaisiin muussa kuin perustuslain 58 §:n 1 momentissa säädetyssä menettelyssä eli valtioneuvostossa sen ratkaisuehdotuksesta. Perustuslakivaliokunta on aiemmin pitänyt välttämättömänä, että kansliasääntö annetaan asetuksena ja että tästä päätetään presidentin säännönmukaisessa päätöksentekomenettelyssä valtioneuvoston myötävaikutuksella (PeVL 9/1995 vp). Valiokunta pitää tärkeänä, että asetuksena annettavasta kansliasäännöstä päätetään valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta. Muussa tapauksessa luotaisiin uusi säädöstyyppi. Valiokunta on muuttanut lakiehdotusta siten, että 4 §:n 2 momentin ensimmäisestä virkkeestä poistetaan viittaus saman pykälän 1 momentin 1 kohtaan.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että 2. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 4 § muutettuna seuraavasti:

4 §

Tasavallan presidentti tekee 1 momentin (poist.) 2 kohdassa säädetyt päätökset valtioneuvostossa ilman valtioneuvoston ratkaisuehdotusta. Edellä 1 momentin 3—5 kohdassa sekä 53 §:n 2 momentissa säädetyt päätökset samoin kuin muut mahdolliset yksinomaan tasavallan presidentin kansliaa koskevat päätökset tasavallan presidentti tekee valtioneuvoston ulkopuolella tasavallan presidentin kanslian kansliapäällikön kirjallisesta esittelystä.

Helsingissä 30 päivänä marraskuuta 1999

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Ville Itälä /kok
jä. Tarja Filatov /sd
Klaus Hellberg /sd
Esko Helle /vas
Gunnar Jansson /r
Jouko Jääskeläinen /skl

Paula Kokkonen /kok
Jouni Lehtimäki /kok
Hannes Manninen /kesk
Pekka Nousiainen /kesk
Osmo Puhakka /kesk
vjäs. Veijo Puhjo /vas.